

Utbildningsdepartementet

Registrator

Drottninggatan 16

111 51 Stockholm

Synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik

Inbjudan med Dnr. U2023/01467

Hushållningssällskapet har beretts möjlighet att komma med synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik enligt dnr. U2023/01467. Med anledning av detta vill vi inkomma med nedanstående synpunkter.

Sammanfattning av prioriterade synpunkter och förslag

De areella näringarna står inför omfattande utmaningar och är nyckeln till ett framtida hållbart och resilientt samhälle. Med utmaningar såsom återkommande extremväder, utarmning av ekosystem och ett behov av att ställa om till en cirkulär bioekonomi med hög grad av självförsörjning krävs en kunskapsintensifiering inom de areella näringarna. För att möjliggöra att kunskap når ut krävs växelverkan och samverkan mellan grundforskning och tillämpad forskning. Detta behöver grundas i att de forskningsfinansiella incitamenten för samverkan ökas. Tillsammans arbetar aktörerna med förståelse på landskapsnivå och fokuserar på att utveckla nya odlingssystem baserade på till exempel nya gödselkällor, växtskyddslösningar men även nya klimattåliga grödor och agerar för att få en positiv återkopplingscirkulation gentemot både ekosystem och samhälle.

Klart är att de areella näringarna utgör en enorm resurs för att bekämpa klimatförändringar, minska förlusten av ekosystemtjänster och skapa nya cirkulära system med möjlighet att ge stora hävstångseffekter ut till samhället. En kunskapsintensifiering från forskning till innovation och slutanvändare inom de areella näringarna kommer att leda till nya digitala lösningar, fler innovationer, arbetstillfällen, ett resilientt samhälle där vi producerar en större del av det vi äter samt skapa premisserna för att generera världsledande forskning och vara ledande i att skapa framtidens odlingssystem. För att lyckas med detta krävs att tillämpad forskning knyter an till excellent grundforskning, att nya samverkansmönster premieras och att långliggande fältförsök, i nära samarbete med näringen, med fokus på ekosystem och cirkularitet finansieras.

Hushållningssällskapet anser:

- Volymen forskningsmedel inom de areella näringarna behöver ökas
- Excellent grundforskning behöver samspela med tillämpad forskning av yppersta klass följt av transformativa innovationer, utomordentlig kunskapsspridning och nyttiggörande.
- För att i framkant utveckla och ta vara på ny digital teknik, odlingsmetodik och nya odlingssystem krävs långliggande försök och långsiktig finansiering av detta.
- Samverkan, med fokus på näringen, krävs för att stödja de areella näringarna i en förflyttning mot kunskapsintensiva, hållbara och cirkulära system som agerar i samklang med landskap och samhälle.

Hushållningssällskapets Förbund

Drottninggatan 95 B | Box 451 57, 104 30 Stockholm | info@hushallningssallsskapet.se | hushallningssallsskapet.se

Fokus för skrivelsen

Hushållningssällskapets synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik fokuserar på hållbarhet, konkurrenskraft och lönsamhet inom hela produktionskedjan och livsmedelssystemet inom areella näringar. Hushållningssällskapet agerar för att skapa kunskap för landets framtid, är en nyckelaktör i att inkubera kunskap från lantbruksforskning, skapa innovationer och nyttiggöra dessa för branschen och skapa samhällsnytta.

Svensk forskning är mycket framstående inom flera discipliner, däribland de areella näringarna. För att forskning och innovation ska kunna bidra till samhällsnytta och ett konkurrenskraftigt näringsliv är det av yttersta vikt att excellent grundforskning samspelar med tillämpad forskning av yppersta klass följt av transformativa innovationer, utomordentlig kunskapspridning och nyttiggörande. Samtliga delar är nödvändiga för att generera kunskap och verka världsledande inom den transformation som de areella näringarna genomgår samt för att skapa en hållbar framtid.

Cirkulär bioekonomi ställer krav på effektiv och miljövänlig markanvändning

Samhället står idag inför ett antal avgörande utmaningar såsom klimatförändring och minskad biologisk mångfald. Vi lever över våra tillgångar och behöver en systemförändring för att uppnå social, ekonomisk, såväl som miljömässig hållbarhet. En oroligare värld har satt fokus på behovet av krisberedskap samt att kunna förebygga och hantera olika typer av kriser där livsmedelsförsörjningen är en avgörande del. De areella näringarna har i spåret av den gröna revolutionen kunnat föda en ökande befolkning tack vare ständigt ökande skördar, men samtidigt varit en bidragande orsak till både klimatförändringar och minskad biologisk mångfald. Idag står produktionssystemen inom de areella näringarna inför ett omställningstryck, där dessa är nyckeln till att skapa ett hållbart och resiliellt framtida samhälle, samtidigt som den globala befolkningen växer och konkurrensen om marken ökar. För att möjliggöra denna omställning krävs en förflyttning mot en näring som är mer teknik- och kunskapsintensiv, där samverkan mellan grundläggande och tillämpad forskning genererar den kunskap som leder till nya innovationer.

Ett exempel där systemförändring behövs är i de fall de areella näringarnas intensiva produktion urholkar befintliga system. Dessa odlingssystem står inför flera utmaningar där exempelvis mullhalt utarmas snabbare än den skapas, där effektiva växtskyddsprodukter drabbar pollinatörer och nyttoinsekter. För att vända dessa trender och skapa nya odlingssystem som i stället stärker ekosystemtjänster och bygger på förståelse av de intrikata mekanismerna på landskapsnivå behövs ny kunskap. Denna kunskap måste bygga på förståelse för ekosystemens och lantbrukets sambandsmekanismer. Med utgångspunkt från dessa behöver helt nya produkter och metoder utvecklas, baserade på att med precision tackla de problem som uppstår. Ekologi, produktion och inte minst digitala tekniker måste här samspela, digitala tekniker som kräver substansiella ekonomiska resurser.

Grundforskning kan generera mycket av den kunskap som krävs för att förstå produktionssystem på landskapsnivå. Samtidigt följer en tvåvägskommunikation, där tillämpad forskning skalar upp resultaten från den grundläggande forskningen och lärosäten som ofta utför den grundläggande forskningen samarbetar med och lyssnar på de aktörer som utför tillämpad forskning. Innovationer som skapar nya system, ger ekonomisk lönsamhet, stärker ekosystemtjänster och skapar resilienta produktionssystem kan då utvecklas. Precisionstyrda, mervärdeskapande och högproducerande produktionssystem är grunden för att möjliggöra ett resiliellt samhälle som fungerar i tider av kris.

Brådskande behov av omställning och forskningsresurser

Radikala och brådskande omställningar behövs inom de areella näringarna för att svara på samhällets behov och möjliggöra ett hållbart, resurseffektivt svenskt lantbruk. Detta kräver excellenta forskningsmiljöer som tydligt knyter an till tillämpning inom de areella näringarna.

För att uppnå excellens krävs en viss volym av forskningsmedel i systemet som möjliggör kreativa forskningsmiljöer med excellent infrastruktur, långsiktiga samarbeten och många branschkollegor. Dessa miljöer är inte minst viktiga för att attrahera och möjliggöra internationella samarbeten, en indikator för excellens. Hushållningssällskapet anser att volymen forskningsmedel inom de areella näringarna behöver ökas totalt sett, men även att växelverkan mellan aktörer i forsknings- och innovationssystemet behövs för att nyttja forskningsmedel och för att nå mer nydanande, snabbare och fler forskningsresultat och innovationer än vad som sker idag. Av denna anledning behöver det finnas väsentliga medel i systemet till både grundforskning och tillämpad forskning. Tillämpad forskning som inriktning behöver i synnerhet tillföras mer medel då de akuta problemen är många och stora.

Djupare förståelse för ekologiska samband och fokus på cirkulära produktionssystem behövs, vilka kräver långliggande (det vill säga löper under flera år) fältförsök som är geografiskt fördelade i olika

delar av landet. Finansieringen måste då vara långsiktig. Detta skapar innovationspotential för nya biologiska och digitala lösningar, där data från långliggande försök är nödvändigt för att sammankoppla digitala tjänster med geospatiala data, förstå hur ekosystemtjänster kan stärkas och hur det framtida biocirkulära samhället kan formas. Det behövs nya digitala lösningar som stärker dagens produktionssystem men även lösningar som möjliggör en transition mot nya produktionssystem där kunskap, ekosystem och cirkulära flöden sätts i fokus.

Samverkan krävs, liksom en kulturförändring i arbetssätt

Samverkan, specifikt så kallad horisontell samverkan (inom olika värdekedjeled med olika kompetenser, exempelvis forskare-företag-rådgivare-myndighet), förutsätts ofta öka vid lösningen av samhällsproblem med flera olika intressenter. Tyvärr sker samverkan ofta med alltför låg kvalitet och kvantitet med bristande forskningsresultat som effekt. Ur Hushållningssällskapets perspektiv är detta tyvärr en återkommande erfarenhet. En sannolik anledning är att det krävs samverkanskompetens i projekten, kunskap och erfarenhet att välja arbetssätt som gynnar samverkan i sig, där långsiktiga lösningar står i fokus. Idag finns inga lättillgängliga vägar för att tillgodogöra sig samverkanskompetens och det ställs i stort sett inga krav på att i projektredovisningarna visa vilken samverkan som faktiskt skett. Här behövs även tvärvetenskapliga satsningar inom de areella näringarna för att stimulera förändringar.

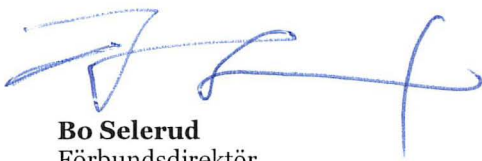
I de areella näringarna är produktionsrådgivare viktiga informationsförmedlare men också en för forskningen underutnyttjad resurs som kommunikationsbrygga mellan vetenskap och praktik, åt båda håll. Genom att stärka förutsättningarna för rådgivare att få verklig inverkan vid behovsanalys, ansökningsskede, genomförande och även utvärdering av ansökningar finns potential att förbättra resultaten och kunskapsspridningen från lantbruksforskning i stort.

Vetenskapliga artiklar som forskare publicerar är viktiga för resultatspridning inom forskningssamhället, men många gånger stannar dessa artiklar vid ett stadie där resultaten inte är mogna för uppskalning eller tillämpning. Tyvärr gynnas inte de forskare som lägger ned tid på att tillgängliggöra resultaten så att de blir till samhällsnytta, vilket borde ses som ett urvalskriterium vid urval för projektanslag. Hushållningssällskapet anser att urvalskriterierna behöver breddas, där potential för innovation och vidarelevnad av projektresultat bör prioriteras och granskas högre. En sådan breddning av urvalskriterier går i linje med modern projektpraxis, där utveckling formas som processer utan definitiva start- och slutdatum, och som går från så kallad projektifiering, där projekt uppstår som reaktion på en utlysning, och ej leder vidare bortom projektens slut. På detta sätt ökar förutsättningarna för att aktörer nära näringen i större utsträckning än i dag blir medskapare och mottagare av forskningsresultat och framåtsyftande lösningar.

I detta yttrande har följande personer deltagit:

Eva Edin, AgrD och docent. Ämnesgruppsansvarig för Hushållningssällskapets rikstäckande FoU
 Iréne Kamnert, PhD. Verksamhetsledare HUSEC samt Forskningschef Hushållningssällskapet Skåne
 Peter Kaarle, civilingenjör. Hushållningssällskapet Skåne
 Sebastian Larsson Herrera, PhD. Hushållningssällskapet Skåne.
 Victoria Tönnerberg, hortonom och rådgivare. HIR Skåne
 Susanne Paulsson, gruppchef företag och innovation. Hushållningssällskapet Halland

Stockholm 2023-10-31

Bo Selerud
Förbundsdirektör

Hushållningssällskapens Förbund

